

SYKE/2025/330

Lausuntopyyntö koskien työohjelmaa ja tärkeitä asioita Ruotsin Perämeren vesipiirin vesienhoitosuunnitelman laatimiseksi vuosille 2027-2033.

Suomen Vesiensuojelun keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua Ruotsin Perämeren vesipiirin vesienhoitosuunnitelmasta.

Ruotsin Perämeren vesipiirin hoitosuunnitelma 2027–2033 on kattava ja hyvin laadittu, mutta sen toteuttaminen vaatii merkittäviä resursseja ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Ilmastonmuutoksen vaikutusten hallinta ja historiallisten ympäristöhaittojen korjaaminen ovat erityisen haastavia, mutta suunnitelma tarjoaa hyvät lähtökohdat vesienhoidon tehostamiselle ja kestäväen kehityksen edistämiseksi.

Suunnitelmassa on painotettu asioita, joiden merkitys tulevaisuudessa korostuu. Teollisen siirtymän osalta suunnitelma painottaa vesienhoidon merkitystä teollisessa siirtymässä ja yhteiskunnan muutoksessa, mikä on tärkeää ympäristövaikutusten hallinnan kannalta. Tämä tarkoittaa eri hankkeiden vesiensuojelun näkökulmien huolellista arviointia ja selvitystä. Vesiensuojelun näkökulmasta uusia hankkeita ei saa toteuttaa niin, että vesiensuojelun kriteerit eivät täyty kaikilta osin. Parhaan mahdollisen tekniikan käytöllä hankkeiden vesistövaikutukset voidaan ehkäistä kokonaan.

On hienoa, että Ruotsissa on päätetty toteuttaa kansallinen vesivoiman tarkastussuunnitelma, jossa kaikki vesivoimalat käydään läpi sen varmistamiseksi, että toiminnot täyttävät nykyaikaiset ympäristövaatimukset. Vesivoiman ympäristövaikutukset onkin nostettu Perämeren vesienhoitosuunnitelmassa yhdeksi keskeiseksi kysymykseksi. Toivottavasti vesiluonnon arvot ovat riittävän vahvat, että pärjäävät tässä kilpailussa. Pohjanmaalla tilanteen pitäisi olla periaatteessa helpompi kuin Ruotsissa, missä voimalat ovat hyvin suuria ja oikeasti muodostavat suuren osan maan sähkön tuotannosta. Pohjanmaalla vesivoimalat ovat suurelta osin tippavoimaloita, joilla ei juurikaan ole merkitystä valtakunnallisessa sähköntuotannossa. Ruotsin voimaloiden merkitys sähköntuotannossa tulee kuitenkin arvioida myös vesienhoidon osalta, koska tekniset ratkaisut ja osaaminen ovat kehittyneet merkittävästi vuosikymmenten kuluessa. Myös tietoisuus vesivoiman kielteisistä vaikutuksista vesiekosysteemeissä on noussut entistä enemmän myös osaksi yhteiskunnallista poliittista keskustelua.

Juomaveden osalta on otettava huomioon uusi juomavesidirektiivi. Tämä on myös huomioitu suunnitelmassa melko kattavasti. Uusi juomavesidirektiivi ja siihen liittyvät riskienhallintatoimenpiteet ovat keskeisiä, kun arvioidaan vesiensuojelun toteutumista osana yhteiskunnan vedenhankintaa. Vesienhoitosuunnitelmassa korostetaan juomaveden laadun ja riittävyden varmistamista, joka on tärkeä kokonaisuus. Tämän osalta olisi hyvä huomioida myös luonnonveden laadun merkitys mahdollisen kriisiajan talousvesilähteenä. Tämä korostaa seurantatiedon tärkeyttä. Kriisitietoisuus juomaveden/raakaveden riskienhallinnan näkökulmasta soisi olevan myös osa Perämeren vesipiirin vesienhoitosuunnitelmaa.

Valvonnan kehittäminen ja sen yhtenäistäminen, jotta vesien tila ja ympäristöongelmat voidaan arvioida luotettavasti, tulisi huomioida vielä keskeisemmin suunnitelmassa. Vesientilan valvonnan osalta naapurimaiden yhteistyö raja-alueella on myös tärkeää, erityisesti mahdollisissa poikkeustilanteissa. Tämä on noussut Suomessa esille viime aikoina yhteiskunnallisessa keskustelussa. Perämeren vesienhoitosuunnitelmassa mahdollisten kriisitilanteiden ja -aikojen yhteistyö oli huomioitu heikosti. Maiden välillä valvonnan ja tarkkailun hyvistä kokemuksista on myös otettu parhaat menettelyt käyttöön. Tämän mahdollistaa kansainvälinen, kansallinen ja vesien käyttäjien yhteistyön eri toimijoiden kesken vesienhoidon tehostamiseksi. Perämeren alueella kansainvälinen yhteistyö korostuu, kun merialueeseen kohdistuu paljon uusia käyttöpaineita (esim. tuulivoima). Yhteistyötahoja suunnitelmassa oli huomioitu kattavasti.

Lausunnon pyytäjää on pyytänyt kannanottoja erityisesti veden yhteiskunnallisesta merkityksestä. Vesivarat ovat elintärkeä resurssi, joka vaikuttaa moniin yhteiskunnan osa-alueisiin.

Lausunrossamme keskitymme tämän osalta terveyteen ja hyvinvointiin sekä ekosysteemeihin. Puhdas vesi on välttämätöntä ihmisten terveydelle ja hyvinvoinnille. Se on perusedellytys hygienian ylläpitämiselle ja sairauksien ehkäisylle. Vesistöjen käyttö virkistyksessä lisää myös ihmisten hyvinvointia ja luo edellytyksiä monenlaisille harrastuksille. Jo pelkän puhtaan vesistön äärellä vietetty aika lisää tutkitusti ihmisten hyvinvointia ja edistää terveyttä. Kaivosvesien ja teollisuuden sekä yhteiskunnan jätevesien mukana ympäristön vesistöihin päätyvät haitta-aineet voivat olla riski myös ihmisen terveydelle. Näiden vaikutusten ehkäisemiseksi on käytettävä parasta mahdollista tekniikka ja suunniteltava eri hankkeissa mahdollisuuksien mukaan suljetun kierron laitoksia, jolloin ympäristöterveys ei vaarannu. Virtavesiluonto tarjoaa vapaana paljon virkistysmahdollisuuksia.

Vesi ylläpitää biologista monimuotoisuutta ja ekosysteemipalveluja, jotka ovat tärkeitä sekä luonnolle että ihmisille. Ekosysteemissä jonkin osa-alueen heikentyminen näkyy koko ekosysteemin tilassa. Vesiekosysteemi alkaa jo maalta. Maalla tehtävät toimenpiteet vaikuttavat suoraan vesistöön. Perämereen laskevien jokien valuma-alueiden ojitukset ja intensiivinen maa- ja metsätalouskäyttö tuottavat kasvavaa kuormitusta ja vaikuttavat vesi- ja meriekosysteemeihin. Aiemmin puhtaana pidetyllä Perämerelläkin tavataan laajoja sinilevälauttoja ja kalakannat ovat uhanalaistuneet. Niukkasuolaisella Pohjanlahdella monen lajin levinneisyys katkeaa jo Merenkurkussa ja vain harvat selviävät koko Perämerellä, mihin toisaalta on kehittynyt omia luontotyyppisiä ja endeemisiä lajeja. Tämä lisää merialueen haavoittuvuutta. Ammattikalastuksellekin tärkeän Perämeren kalakannat ja kalojen vaellusreitit ovat muuttuneet niin ilmastonmuutoksen, veden makeutumisen kuin voimakkaan kuormituksenkin vuoksi. Hyvin toimivat ekosysteemit ja puhtaat vesistöt kestävät paremmin ilmastonmuutoksen kaltaisia paineita ja toisaalta vesien hyötykäyttöä. Ilmastonmuutosten vaikutusten tarkkailu ja sopeutumistoimenpiteiden suunnittelu on nostettu suunnitelmassa esille, ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin merenhoidon osalta on suunnitelmassa kiinnitetty huomiota. Ilmastonmuutosten vaikutusten tarkkailun ja sopeutumistoimenpiteiden suunnittelun pohjaksi tarvitaan lisää tietoa alueen meriluonnosta. Vesienhoidossa käytössä olevien indikaattorien tulisi olla sellaisia, että niitä voidaan täyspainoisesti soveltaa myös Perämerellä.

Esimerkiksi ruuantuotannon lisääntymisen ja vesien lämpenemisen vaikutukset Perämeren alueella on huomioitu, mutta se, miten tämän osalta vesiensuojelua voidaan tehostaa, jää vähemmälle huomiolle. Ilmastonmuutos ja globaalit kehityskulut sekä toimenpiteet muun muassa ilmaston lämpenemisen hillitsemiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi vaikuttavat maatalouden toimintaan tulevina vuosina. Nämä muutokset tulisi huomioida maatalouden ympäristövaikutusten minimoimiseksi etupainotteisesti vesiensuojelussa. Esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategia ja ilmastotavoitteet vaikuttavat sekä positiivisesti että negatiivisesti ruuantuotantoon. Pitää muistaa, että Suomi ja Ruotsi ovat sitoutuneet EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteeseen, joka on pysäyttää luontokato ja kääntää luonnon monimuotoisuuden kehitys myönteiseksi vuoteen 2030 mennessä. Ruoan tuotannon vesistöjä kuormittava vaikutus ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen eli luontokato näkyy paikallisesti ruuantuotantoalueilla. Perämeren alueella pienetkin maatalouden ravinnekuormituksen lisäykset vaikuttavat myös ekosysteemiin, jossa on herkkiä lajeja.

Helsingissä 9.4.2025

Hannu Moilanen

Toiminnanjohtaja, HTM, Iktyonomi AMK

Vesiensuojelun keskusliitto

Heli Jutila

Toiminnanjohtaja, FT, MBA

Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry